

Cauza C-41/90

Klaus Höfner și Fritz Elser

împotriva

Macrotron GmbH

(Cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Oberlandesgericht München)
„Libertatea de a presta servicii – Exercițarea autorității publice – Concurență – Consultanță în
recrutarea de cadre și directori de întreprinderi”

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

din 23 aprilie 1991^{*}

În cauza C-41/90,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Oberlandesgericht München (Republica Federală Germania), pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Klaus Höfner și Fritz Elser, pe de o parte,

și

Macrotron GmbH, pe de altă parte,

a unei hotărâri preliminare cu privire la interpretarea articolelor 7, 55, 56, 59, 86 și 90 din Tratatul CEE,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnii G. F. Mancini, președinte de cameră, T. F. O'Higgins, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler și P. J. G. Kapteyn, judecători,

avocat general: domnul F. G. Jacobs

grefier: domnul V. Di Bucci, administrator

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

^{*}Limba de procedură: germana.

– pentru dr. K. Höfner și domnul F. Elser, de către dr. Joachim Müller, Rechtsanwalt, München și de către prof. dr. Volker Emmerich, profesor de drept la Universitatea din Bayreuth,

– pentru Macrotron GmbH, de către Holm Tippner, Rechtsanwalt, München,

– pentru guvernul german, de către dr. Ernst Röder, Regierungsdirektor la Ministerul Federal al Economiei, în calitate de agent,

– pentru Comisie, de către domnul Étienne Lasnet, consilier juridic și de către dr. Bernhard Jansen, membru al Serviciului Juridic al Comisiei, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea susținerilor orale ale domnului Höfner, ale domnului Elser, ale Macrotron GmbH, ale guvernului german și ale Comisiei în ședința din 13 noiembrie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 15 ianuarie 1991,

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Prin ordonanța din 31 ianuarie 1990, primită la Curte la 14 februarie 1990, Oberlandesgericht München a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, patru întrebări preliminare cu privire la interpretarea articolelor 7, 55, 56, 59, 60, 66, 86 și 90 din Tratatul CEE.

2 Aceste întrebări au fost ridicate în cadrul unui litigiu între domnii Höfner și Elser, consultanți de recrutare și Macrotron GmbH, societate de drept german cu sediul în München. Litigiul privește onorariile reclamate acestei societăți de către Höfner și Elser, în virtutea unui contract în temeiul căruia aceștia din urmă ar trebui să o asiste pentru recrutarea unui director al serviciului de vânzări.

3 Ocuparea forței de muncă este reglementată în Germania de către Arbeitsförderungsgesetz (Legea privind promovarea forței de muncă, denumită în continuare „AFG”). Potrivit articolului 1, măsurile luate în conformitate cu AFG vizează, în cadrul politicii economice și sociale a guvernului federal, să realizeze și să mențină un nivel ridicat al ocupării forței de muncă, să îmbunătățească în mod constant repartizarea locurilor de muncă și să promoveze astfel creșterea economică. Articolul 3 încredințează acest obiectiv general, dezvoltat la articolul 2, Bundesanstalt für Arbeit (Oficiul federal de muncă, denumit în continuare „BA”), a cărui activitate constă în principal, pe de o parte, în

punerea în contact a potențialilor angajați cu angajatorii și, pe de altă parte, în acordarea indemnizațiilor de șomaj.

4 Prima dintre activitățile menționate anterior, prevăzută la articolul 13 din AFG, este exercitată de către BA cu titlu de drept exclusiv, care i-a fost acordat în acest scop, în temeiul articolului 4 din AFG (denumit în continuare „drept exclusiv de plasare”).

5 Articolul 23 din AFG prevede, cu toate acestea, posibilitatea unei derogări de la dreptul exclusiv de plasare. BA poate, într-adevăr, în cazuri excepționale și după consultarea asociațiilor de lucrători și de angajatori în cauză, să încredințeze altor instituții sau persoane plasarea forței de muncă referitoare la anumite domenii de activitate. Activitățile acestora rămân, cu toate acestea, sub controlul BA.

6 BA își exercită, conform articolelor 20 și 21 din AFG, dreptul exclusiv de plasare în mod imparțial și gratuit. Titlul VI din AFG, privind mijloacele financiare care îi permit BA să-și exercite activitățile în acest mod, autorizează BA, la articolul 167, să perceapă contribuții din partea angajatorilor și a lucrătorilor.

7 Titlul VIII din AFG conține dispoziții privind sancționarea și amendarea. Articolul 228 prevede că orice activitate de plasare contrară dispozițiilor AFG este pasibilă de o amendă.

8 În ciuda existenței dreptului exclusiv de plasare al BA, s-a dezvoltat în Germania o activitate specifică de recrutare și de plasare în ceea ce privește recrutarea de cadre și directori de întreprinderi. Această activitate este exercitată de consultanți de recrutare care asistă întreprinderile în materie de politică a personalului.

9 BA a reacționat la această dezvoltare în două moduri. În primul rând aceasta a decis să creeze în 1954 un birou special responsabil cu plasarea persoanelor cu înaltă calificare în funcții de conducere în cadrul întreprinderilor. În al doilea rând, BA a publicat câteva circulare în care s-a declarat dispusă să tolereze, în cadrul unei convenții încheiate între BA, Ministerul Federal al Muncii și mai multe federații profesionale, anumite activități de consultanță în recrutare în ceea ce privește cadrele și directorii de întreprinderi. Această atitudine de toleranță este de asemenea reflectată prin faptul că BA nu a inițiat în mod sistematic urmăriri în justiție, în temeiul articolului 228 din AFG împotriva consultanților de recrutare din cauza activităților întreprinse de aceștia.

10 Deși activitățile consultanților de recrutare beneficiază astfel de o anumită toleranță din partea BA, nu este mai puțin adevărat faptul că orice act juridic care contravine unei interdicții legale este nul în temeiul articolului 134 din Codul civil german și că, potrivit jurisprudenței instanțelor germane, această interdicție se aplică activităților de plasare exercitate cu încălcarea normelor AFG.

11 Litigiul din acțiunea principală privește compatibilitatea contractului de recrutare, încheiat între Höfner și Elser, pe de o parte și Macrotron, pe de altă parte, cu dispozițiile AFG. În aplicarea prevederilor contractuale, Höfner și Elser au prezentat companiei

Macrotron un candidat pentru postul de director al serviciului de vânzări. Era vorba de un resortisant german care, potrivit consultanților de recrutare, îndeplinea toate condițiile pentru a ocupa postul în cauză. Cu toate acestea, Macrotron a decis să nu angajeze acest candidat și a refuzat să plătească onorariile stipulate în contract.

12 Höfner și Elser au inițiat prin urmare o acțiune împotriva Macrotron în fața Landgericht München I, în scopul de a obține onorariile convenite. Landgericht a respins cerea acestora prin Hotărârea din 27 octombrie 1987. Părțile interesate au formulat o acțiune împotriva acestei hotărâri în fața Oberlandesgericht München, care a considerat drept nul contractul în litigiu, în temeiul articolului 134 din Codul civil german, pentru încălcarea articolului 13 din AFG. Această instanță a considerat, cu toate acestea, că soluționarea litigiului depindea, în definitiv, de interpretarea dreptului comunitar și, în consecință, a formulat următoarele întrebări preliminare:

„1) Plasarea de cadre și de directori de întreprindere de către societăți de consultanță în recrutare constituie un serviciu în sensul articolului 60 alineatul (1) din Tratatul CEE și plasarea cadrelor și directorilor contribuie la exercitarea autorității publice în sensul articolelor 66 și 55 din Tratatul CEE?

2) Interzicerea totală a plasării de cadre și directori de întreprinderi de către societățile germane de consultanță în recrutare stabilită la articolele 4 și 13 din AFG, constituie o reglementare profesională justificată de interesul general sau un monopol justificat prin motive de ordine publică și de siguranță publică (articolele 66 și 56 alineatul (1) din Tratatul CEE)?

3) O societate germană de consultanță în recrutare poate, în vederea plasării resortisanților germani în cadrul întreprinderilor germane, să invoce articolele 7 și 59 din Tratatul CEE?

4) Luând în considerare articolul 90 alineatul (2) din Tratatul CEE, Oficiul federal de muncă este obligat prin dispozițiile Tratatului CEE și, în special, ale articolului 59 al acestuia, să plaseze cadre și directori de întreprinderi și monopolul plasării cadrelor și a directorilor de întreprinderi constituie o folosire în mod abuziv a unei poziții dominante pe piață, în sensul articolului 86 din Tratatul CEE?”

13 Pentru o prezentare mai detaliată a cadrului juridic și a faptelor premergătoare litigiului în acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în continuare numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

14 Prin primele trei întrebări și partea din a patra întrebare referitoare la articolul 59 din tratat, instanța de trimitere dorește, în esență, să afle dacă dispozițiile tratatului cu privire la libertatea de a presta servicii se opun unei interdicții legale, pentru societățile private de consultanță în recrutare, de a plasa cadre și directori de întreprinderi. Cea de-a patra întrebare vizează, în esență, interpretarea articolelor 86 și 90 din tratat, având în vedere relațiile concurențiale pe care aceste societăți le au cu un oficiu public de muncă ce beneficiază de un drept exclusiv de plasare.

15 Această ultimă întrebare ridică problema sferei de aplicare a acestui drept exclusiv și, prin urmare, a interzicerii legale a plasării de cadre și directori de întreprinderi de către

societăți private, cum este cea vizată în acțiunea principală. Este prin urmare necesar ca această întrebare să fie abordată în primul rând.

Cu privire la interpretarea articolelor 86 și 90 din Tratatul CEE

16 Prin cea de-a patra întrebare, instanța de trimitere dorește să afle mai exact dacă monopolul plasării de cadre și directori, rezervat unui oficiu public de muncă, constituie un abuz de poziție dominantă, în sensul articolului 86, având în vedere dispozițiile articolului 90 alineatul (2). Pentru a da un răspuns adecvat acestei întrebări, este necesar să se examineze acest drept exclusiv și în ceea ce privește articolul 90 alineatul (1) care menționează condițiile pe care statele membre trebuie să le respecte atunci când acordă drepturi exclusive sau speciale. Pe de altă parte, observațiile prezentate Curții fac referire atât la alineatul (1), cât și la alineatul (2) al articolului 90 din tratat.

17 Potrivit reclamantelor din acțiunea principală, un oficiu, astfel cum este BA, este în același timp o întreprindere publică, în sensul articolului 90 alineatul (1) și o întreprindere care se ocupă cu gestionarea serviciilor de interes economic general, în sensul articolului 90 alineatul (2) din tratat. BA ar face, prin urmare, obiectul normelor de concurență, în limitele în care aplicarea acestor norme nu face inaplicabilă misiunea specială care i-a fost încredințată, ceea ce nu este cazul situației de față. Reclamantele din acțiunea principală au subliniat de asemenea că BA, care își extindea monopolul legal în materie de plasare la activități pentru care stabilirea unui monopol nu este justificată de interesul general, acționa în mod abuziv, în sensul articolului 86 din tratat. Mai mult, acestea au considerat că un stat membru care permitea un astfel de abuz încălca articolul 90 alineatul (1) și principiul general în temeiul căruia statele membre se abțin să ia orice măsură care ar putea elimina utilitatea normelor de concurență comunitară.

18 Comisia a susținut un punct de vedere oarecum diferit. Menținerea unui monopol de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi constituie, în opinia acesteia, o încălcare a dispozițiilor coroborate ale articolului 90 alineatul (1) și ale articolului 86 din tratat, atunci când beneficiarul monopolului nu este dispus sau apt să asigure în totalitate această activitate, conform cererii existente pe piață și, prin urmare, atunci când acest comportament este de natură să afecteze comerțul între statele membre.

19 Pârâta în acțiunea principală și guvernul german au estimat, în schimb, că activitățile unui oficiu de muncă nu mai intrau în sfera de aplicare a normelor de concurență din moment ce erau exercitate de către un organism public. Guvernul german a precizat în această privință că un oficiu public al muncii nu putea fi considerat drept întreprindere, în sensul articolului 86 din tratat, în măsura în care serviciile de plasare erau furnizate în mod gratuit. Faptul că aceste activități sunt finanțate în principal prin contribuții ale angajatorilor și ale lucrătorilor, nu afectează, în opinia sa, gratuitatea acestora, întrucât este vorba de contribuții generale care nu au nicio legătură cu fiecare serviciu concret oferit.

20 Având în vedere considerentele de mai sus, este necesar să se verifice dacă un oficiu public de muncă, astfel cum este BA, poate fi considerat ca întreprindere, în sensul articolelor 85 și 86 din Tratatul CEE.

21 În această privință, este necesar să se precizeze, în contextul dreptului concurenței, că, pe de o parte, noțiunea de întreprindere include orice entitate care exercită o activitate economică, indiferent de statutul juridic al acesteia și de modul său de finanțare și că, pe de altă parte, activitatea de plasare este o activitate economică.

22 Faptul că activitățile de plasare sunt în mod normal încredințate oficiilor publice nu poate afecta natura economică a acestor activități. Activitățile de plasare nu au fost întotdeauna și nu sunt neapărat exercitate de entități publice. Această constatare este valabilă, în special pentru activitățile de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi.

23 Rezultă, prin urmare, că o entitate, ca de exemplu un oficiu public de muncă, ce exercită activități de plasare poate fi considerat drept întreprindere în sensul aplicării normelor comunitare de concurență.

24 Este necesar să se precizeze faptul că un oficiu public de muncă, responsabil, în temeiul legislației unui stat membru, cu gestionarea unor servicii de interes economic general, precum cele prevăzute la articolul 3 din AFG, trebuie să facă obiectul normelor de concurență, în temeiul articolului 90 alineatul (2) din tratat, atât timp cât nu se demonstrează faptul că aplicarea acestora este incompatibilă cu exercitarea misiunii acestuia (a se vedea Hotărârea din 30 ianuarie 1974, Sacchi, punctul 15, cauza 155/73, Rec. 1974, p. 409).

25 În ceea ce privește comportamentul unui oficiu public de muncă ce beneficiază de un drept exclusiv în materie de plasare în raport cu activitățile de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi exercitate de către societăți private de consultanță în recrutare, este necesar să se constate că aplicarea articolului 86 din tratat, nu poate face inaplicabilă misiunea specială încredințată acestui oficiu, din moment ce acesta din urmă nu este, în mod evident, în măsură să satisfacă cererea prezentă pe piață în această privință și că acesta tolerează, de fapt, o atingere a dreptului său exclusiv de către aceste societăți.

26 Dacă este adevărat că articolul 86 vizează întreprinderile și că poate fi aplicat în limitele prevăzute la articolul 90 alineatul (2) întreprinderilor publice sau celor care dispun de drepturi exclusive sau specifice, nu este mai puțin adevărat faptul că tratatul impune statelor membre să nu adopte sau să mențină în vigoare măsuri care ar putea elimina efectul util al acestei dispoziții (a se vedea Hotărârea din 16 noiembrie 1977, Inno, punctele 31 și 32, cauza 13/77, Rec. 1977, p. 2115). Articolul 90 alineatul (1) prevede, de fapt, că statele membre, în ceea ce privește întreprinderile publice și întreprinderile cărora li se acordă drepturi speciale sau exclusive, să nu adopte și nici să nu mențină nicio măsură contrară normelor tratatului, în special celor prevăzute la articolele 85-94 inclusiv.

27 În consecință, este incompatibilă cu normele tratatului orice măsură a unui stat membru care menține în vigoare o dispoziție legală care crează o situație în care un oficiu public de muncă ar fi în mod inevitabil constrâns să încalce prevederile articolului 86.

28 În această privință, este necesar să se reamintească în primul rând faptul că, o întreprindere care beneficiază de un monopol legal nu poate fi considerată ca ocupând o

poziție dominantă, în sensul articolului 86 din tratat (a se vedea Hotărârea din 3 octombrie 1985, CBEM, punctul 16, cauza 311/84, Rec. 1985, p. 3261) și că teritoriul unui stat membru, la care se extinde acest monopol, poate constitui o parte substanțială a pieței comune (a se vedea Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Michelin, punctul 28, cauza 322/81, Rec. 1983, p. 3461).

29 Este necesar să se precizeze, în al doilea rând, că simplul fapt de a crea o astfel de poziție dominantă prin acordarea unui drept exclusiv în sensul articolului 90 alineatul (1) nu este, în sine, incompatibil cu articolul 86 din tratat (a se vedea Hotărârea din 3 octombrie 1985, CBEM, menționată anterior, punctul 17). Un stat membru nu încalcă, de fapt, interdicțiile conținute în aceste două dispoziții decât dacă întreprinderea în cauză este constrânsă, prin simpla exercitare a dreptului exclusiv care i-a fost acordat, să exploateze în mod abuziv poziția sa dominantă.

30 Potrivit articolului 86 teza a doua litera (b) din tratat o astfel de practică abuzivă poate, în special, să constea într-o limitare a prestației în defavoarea solicitanților serviciului în cauză.

31 Un stat membru creează o situație în care prestația este limitată, atunci când întreprinderea căreia acesta i-a acordat un drept exclusiv care se extinde la activitățile de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi, nu este, în mod evident, în măsură să satisfacă cererea pieții pentru acest gen de activități și atunci când exercitarea efectivă a acestor activități de către societăți private este imposibil de realizat datorită menținerii în vigoare a unei dispoziții legale care interzice aceste activități sub sancțiunea de nulitate a contractelor respective.

32 În al treilea rând, este necesar să se arate că răspunderea care îi revine unui stat membru în temeiul articolelor 86 și 90 alineatul (1) din tratat nu este angajată decât în cazul în care comportamentul abuziv al oficiului în cauză poate afecta comerțul între statele membre. Pentru ca această condiție de punere în aplicare să fie îndeplinită nu este necesar ca atitudinea abuzivă în cauză să fi afectat efectiv comerțul respectiv. Este suficient să se stabilească faptul că această atitudine este de natură să aibă un astfel de efect (a se vedea Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Michelin, menționată anterior, punctul 104).

33 Un astfel de efect potențial, asupra schimburilor comerciale interstatale, există în special atunci când activitățile de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi, exercitate de societăți private poate să se extindă și asupra resortisanților sau asupra teritoriilor altor state membre.

34 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, este necesar să se răspundă la a patra întrebare preliminară că un oficiu public de muncă, ce exercită activități de plasare, face obiectul interdicției de la articolul 86 din tratat, atât timp cât aplicarea acestei dispoziții nu face inaplicabilă misiunea specială care i-a fost încredințată. Statul membru care i-a încredințat un drept exclusiv de plasare încalcă articolul 90 alineatul (1) din tratat atunci când creează o situație în care oficiul public de muncă este în mod inevitabil constrâns să contravină termenilor articolului 86 din tratat. Acest fapt se întâmplă mai ales în cazul în care următoarele condiții sunt îndeplinite:

- dreptul exclusiv se extinde la activități de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi;
- oficiul public de muncă nu este, în mod evident, în măsură să satisfacă cererea prezentă pe piață pentru acest gen de activități;
- exercitarea efectivă a activităților de plasare de către societăți private de consultanță în recrutare este imposibil de realizat prin menținerea în vigoare a unei dispoziții legale care interzice aceste activități sub sancțiunea de nulitate a contractelor respective;
- activitățile de plasare în cauză pot să se extindă asupra unor resortisanți sau asupra teritoriilor altor state membre.

Cu privire la interpretarea articolului 59 din Tratatul CEE

35 Prin cea de-a treia întrebare, instanța de trimitere dorește să afle dacă o societate de consultanță în recrutare dintr-un stat membru poate să invoce articolele 7 și 59 din tratat pentru plasarea resortisanților acestui stat membru în cadrul întreprinderilor aceluiași stat.

36 Este necesar să se reamintească, mai întâi, că articolul 59 din tratat garantează, în domeniul libertății de a presta servicii, aplicarea principiului consacrat la articolul 7 din acest tratat. Rezultă, prin urmare, că atunci când o reglementare este compatibilă cu articolul 59, aceasta este compatibilă și cu articolul 7 (a se vedea Hotărârea din 9 iunie 1977, Van Ameyde, punctul 27, cauza 90/76, Rec. 1977, p. 1091).

37 Ar trebui subliniat prin urmare că, în conformitate cu o jurisprudență constantă, dispozițiile tratatului în materie de liberă circulație a serviciilor nu pot fi aplicate activităților ale căror elemente se limitează la teritoriul unui singur stat membru și că problema de a afla dacă se aplică în acest caz depinde de constatările de fapt care trebuie stabilite de instanța națională (a se vedea, în special, Hotărârea din 18 martie 1980, Debauve, punctul 9, cauza 52/79, Rec. 1980, p. 833).

38 Rezultă din faptele prezentate, astfel cum au fost stabilite de către instanța națională în ordonanța de trimitere, că acțiunea principală se referă la un litigiu între consultanții de recrutare germani și o întreprindere germană privind recrutarea unui resortisant german.

39 O astfel de situație nu prezintă niciun fel de legătură cu oricare dintre situațiile prevăzute de dreptul comunitar. Această constatare nu poate fi infirmată prin faptul că un contract încheiat între consultanții de recrutare și întreprindere include posibilitatea teoretică de a căuta candidați germani care au reședința în alte state membre sau resortisanți ai acestor state.

40 Este necesar, prin urmare, să se răspundă la cea de-a treia întrebare preliminară că o societate de consultanță în recrutare a unui stat membru nu poate invoca articolele 7 și 59

din tratat pentru plasarea resortisanților acestui stat membru în cadrul întreprinderilor aceluiași stat.

41 Având în vedere răspunsul enunțat mai sus, nu este necesar să se examineze primele două întrebări și partea din cea de-a patra întrebare care se referă la chestiunea de a ști dacă articolul 59 din tratat se opune unei interdicții legale, pentru societățile private de consultanță în recrutare dintr-un stat membru, să exercite activitatea de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi.

Cu privire la cheltuielile de judecată

42 Cheltuielile efectuate de către guvernul german și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Oberlandesgericht München, prin ordonanța din 31 ianuarie 1990, declară:

1) Un oficiu public de muncă ce exercită activități de plasare se supune interdicției de la articolul 86 din tratat, atât timp cât aplicarea respectivei dispoziții nu împiedică misiunea specială care i-a fost încredințată acestuia. Statul membru care i-a acordat un drept exclusiv de plasare încalcă articolul 90 alineatul (1) din tratat atunci când creează o situație în care oficiul public de muncă este în mod inevitabil constrâns să contravină termenilor de la articolul 86 din tratat. Aceasta se întâmplă în special atunci când sunt îndeplinite următoarele condiții:

– dreptul exclusiv se extinde la activități de plasare a cadrelor și a directorilor de întreprinderi;

– oficiul public de muncă nu este, în mod evident, în măsură să satisfacă cererea prezentă pe piață pentru acest gen de activități;

– exercitarea efectivă a activităților de plasare de către societăți private de consultanță în recrutare este imposibil de realizat prin menținerea în vigoare a unei dispoziții legale care interzice aceste activități sub sancțiunea de nulitate a contractelor corespunzătoare;

– activitățile de plasare în cauză pot să se extindă asupra resortisanților sau asupra teritoriilor altor state membre.

2) O societate de consultanță în recrutare dintr-un stat membru nu poate invoca articolele 7 și 59 din tratat pentru plasarea resortisanților din acest stat membru în cadrul întreprinderilor din același stat.

Mancini

O'Higgins

Kakouris

Schockweiler

Kapteyn

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 23 aprilie 1991.

Grefier

Președintele Camerei a șasea

J.-G. Giraud

G. F. Mancini